

บทที่ 5

ผลการวิจัยการพัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

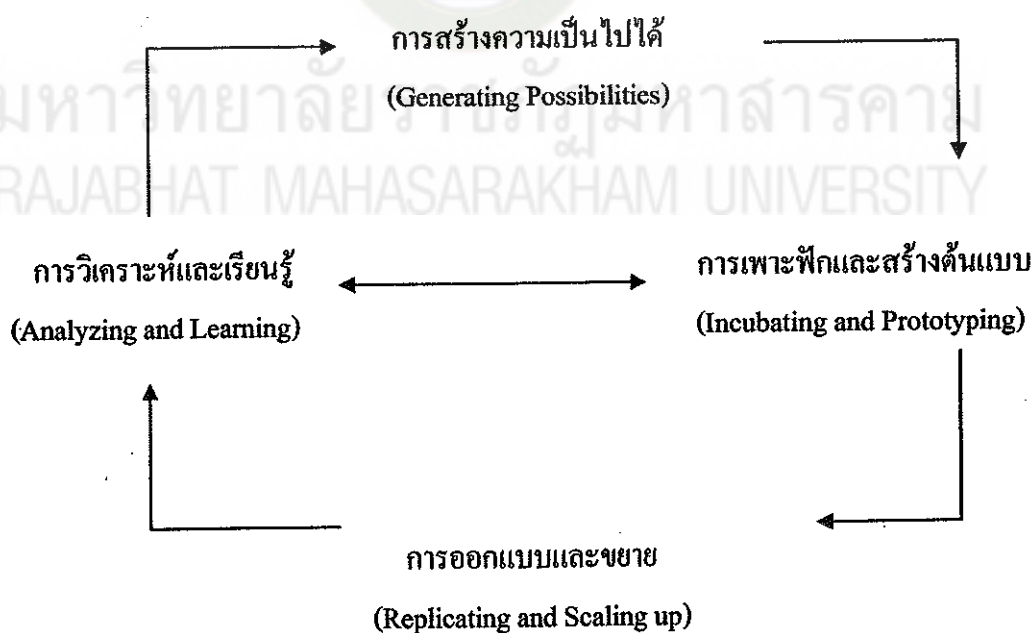
1. ศึกษาเกษตรกรที่จะพัฒนาโดยคัดเลือกจากความพร้อมของการเป็นตัวอย่าง ระดับละ 1 ครอบครัว คือระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคม รวม 3 ครอบครัวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ประชุมภาคีในชุมชนของเกษตรกร ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีวิถีปฏิบัติ สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านกระบวนการจัดทำและผลที่เกิดขึ้น

3. ประชุมระดมความเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4. ประชุมภาคีเกษตรกรในชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเพื่อนำไปสู่โอกาสการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

โดยผู้วิจัยได้ใช้กรอบการพัฒนา ดังนี้

ภาพที่ 9 แสดงกรอบการพัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการพัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏ ดังนี้

การสร้างความเป็นไปได้

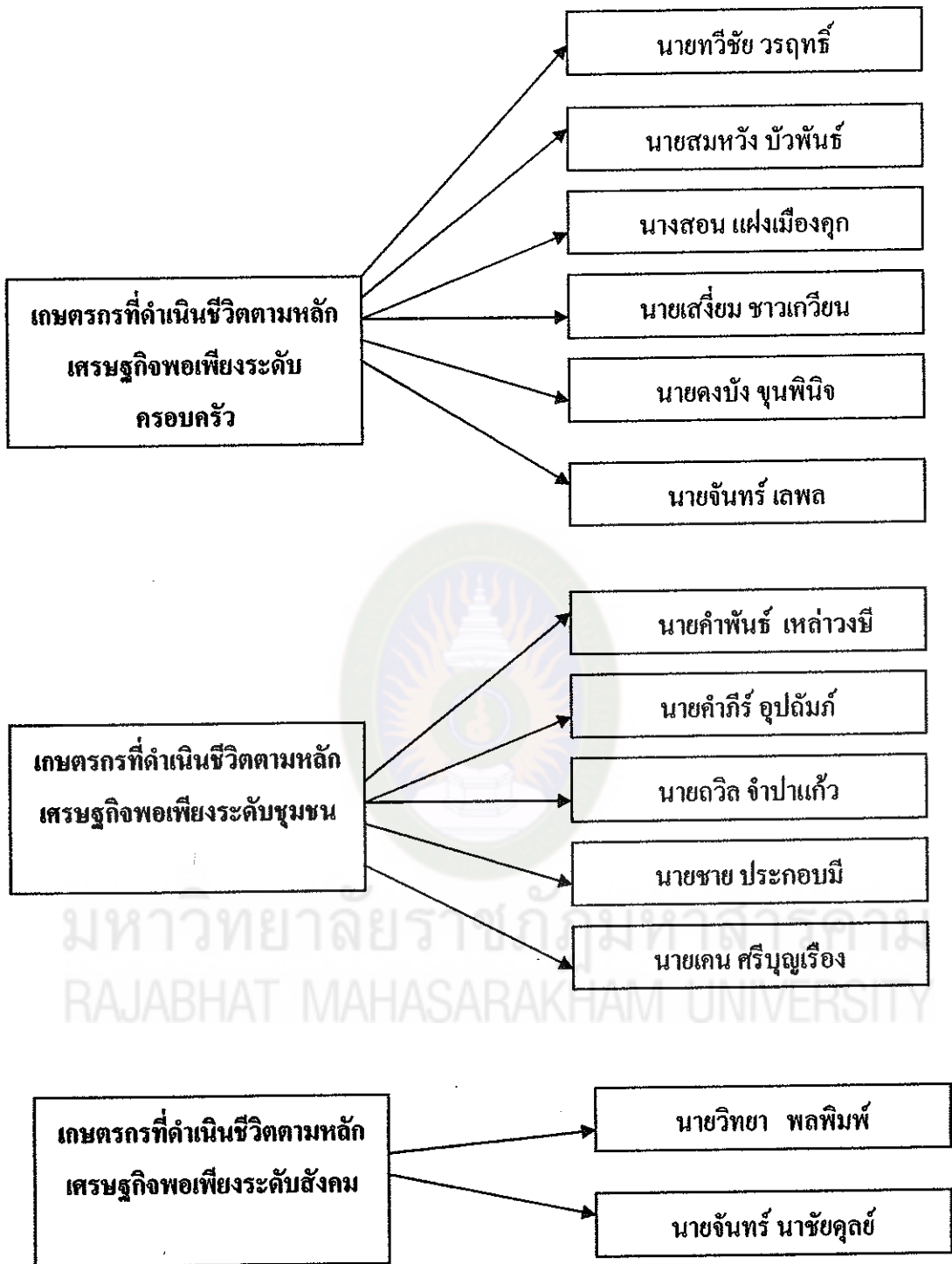
ผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายบุคคล ตามผลการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้ในตารางที่ 20 และนำมาศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกตามบทที่ 4 ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเกษตรกรกรณีตัวอย่าง ดังผลการจัดกลุ่มปรากฏ ดังนี้

1. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว
2. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน
3. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับสังคม

ผลการคัดเลือกปรากฏ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 3 แสดง กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว
ชุมชน และสังคม

จากผลการศึกษาเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกในแต่ละระดับเพื่อนำมาพัฒนากรณีตัวอย่างรายจังหวัด จะคัดเลือกเกษตรกรจากผลการศึกษาของแต่ละอำเภอ โดยคัดเลือกกลุ่มละ 1 ครอบครัว เกณฑ์การคัดเลือกผู้วิจัย ได้สอบถามถึงความพร้อมในการเป็นตัวอย่าง การเป็นวิทยากร และความพร้อมในการศึกษาอบรม ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. ความพร้อมในการเป็นตัวอย่าง การเป็นวิทยากร และความพร้อมในการศึกษา
อบรม

2. การทำการเกษตรแบบพอเพียงจะทำการเกษตรทั้งครอบครัว (สามี-ภรรยา)
3. มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้
4. มีจิตใจมุ่งมั่น เสียสละเวลา และอุทิศตนเป็นแบบอย่าง
5. อุทิศเวลาให้กับการเป็นตัวอย่างเกษตรกร

ผลการคัดเลือกผู้วิจัยต้องดำเนินการศึกษาจากความเป็นไปได้ โดยศึกษา คุณลักษณะเฉพาะของเกษตรกรแต่ละคนและคัดเลือก ดังนี้

1. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือ ครอบครัว นาย ทวีชัย วรฤทธิ์
2. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือ ครอบครัว นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์
3. เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับสังคม คือ ครอบครัว นายวิทยา พลพิมพ์

การเพาะปลูก และสร้างต้นแบบ

หลักจากการศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของเกษตรกร และคัดเลือกเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพาะปลูกและสร้างต้นแบบ โดยการจัดประชุมภาคีในชุมชนของเกษตรกรแต่ละระดับ โดยการจัดประชุมระดมความเห็น โดยเชิญเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และนักวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้

ผลการจัดประชุมระดมความเห็นปรากฏ ดังนี้

1. ผลการจัดประชุมระดมความเห็นเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระดับครอบครัว คือครอบครัวนาย ทวีชัย วรฤทธิ์

ผู้วิจัย ได้การจัดประชุมระดมความเห็นเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือครอบครัวนาย ทวีชัย วรฤทธิ์ โดยจัดขึ้นในวันที่ 2 สิงหาคม 2549 ณ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 5 ตำบลโพรงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิจัย ผู้ช่วยวิจัย ครอบครัวเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก และสมาชิกในชุมชน รวม 21 คน ผลการประชุมปรากฏ ดังนี้

แม้ว่าคุณทวีชัย วรฤทธิ์ จะเป็นเกษตรกรที่อยู่ในระดับเริ่มต้น แต่มีความต้องการเป็นตัวอย่างในการทำการเกษตรแบบพอเพียง เริ่มแรกที่อยู่ยากจะเริ่มทำการลด ละ เลิก เพราะรู้สึกว่าการเมื่อสมัยก่อนมีปุ๋ยคอกใช้ ไม่จำเป็นต้องมีสารเคมี แต่ตอนนี้ ชาวบ้านพากัน ดิคเขียว ไม่ใช่ ตกเขียว คือถ้าเห็นผลผลิตของตนเองดี สวยงาม สมบูรณ์เขียวจีเพราะสารเคมี แล้วชอบ และแต่ก่อนเพื่อนบ้านข้างเคียงนิทาว่าจะปลูกพืชได้อยู่หรือ โดยไม่ใส่สารเคมี แต่ตอนนี้ตนเองทำสำเร็จแล้ว และคิดว่าที่ทำงานนี้รู้สึกภูมิใจที่ทำได้ เชื่อว่าการใช้สมุนไพรก็สามารถได้ผลผลิต 100 %

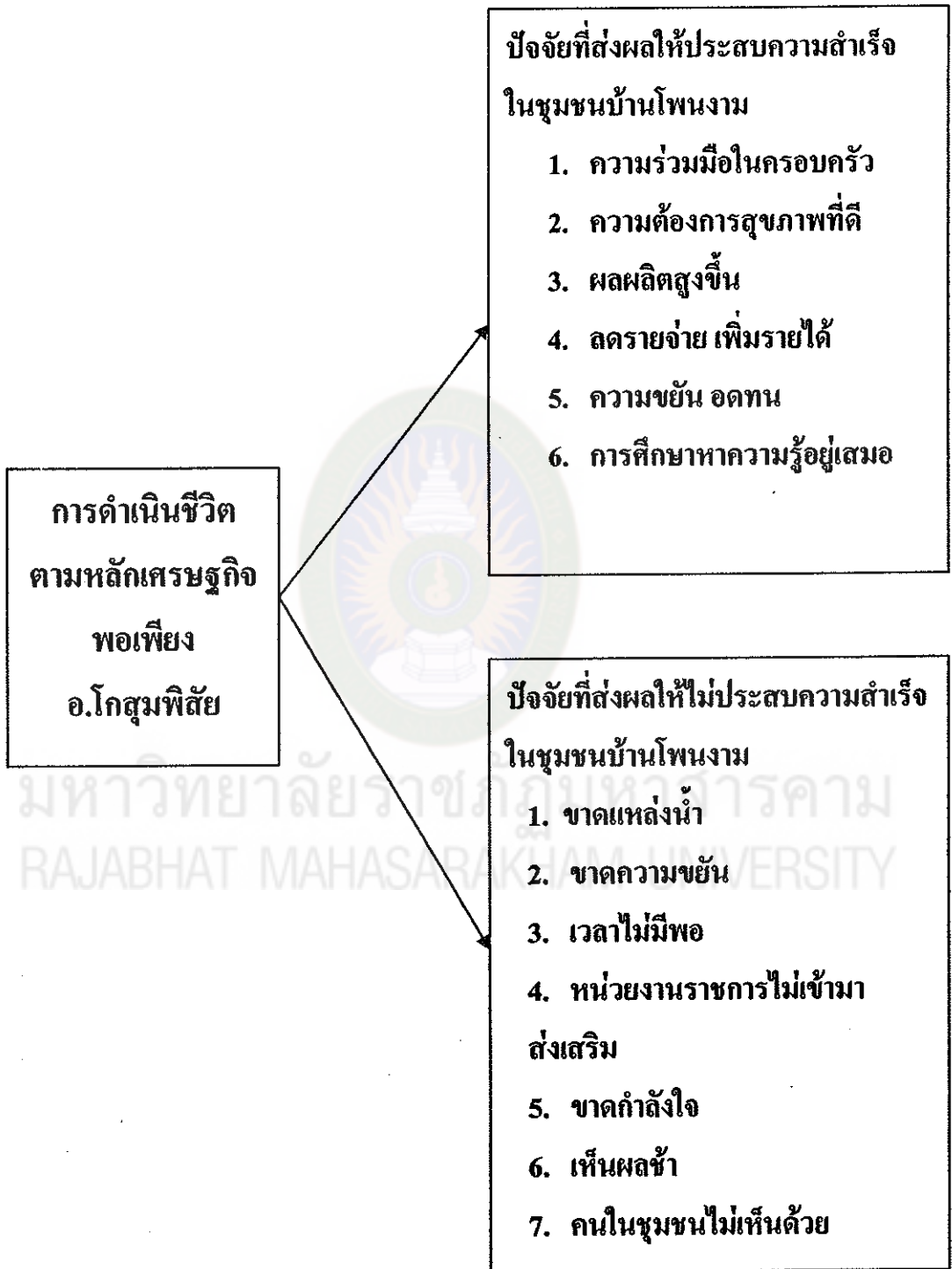
นายพุด จันทะรักษ์ ปราชญ์ชุมชน โพรงาม กล่าวว่า แต่ก่อนใช้ปุ๋ยคอก ใช้ได้ดี ผลผลิตงามกินไม่แข็ง ร่วนซุยดี แต่ตอนนี้ใส่ปุ๋ยเคมีดินเกิดดานใส่ปีนี้ ปีหน้าก็ต้องใส่อีก การนำเศษฟางมาใช้แทนปุ๋ยเคมี และสารเคมีต่าง ๆ ทำให้คนไม่มีโรคภัยอายุยืน เพราะไม่ใช้สารเคมี แต่เหตุที่คนในชุมชนไม่นิยมใช้ปุ๋ยชีวภาพเพราะความมั่งง่าย คิดว่าได้ผลผลิตช้า ถ้านำปุ๋ยมูลวัว-มูลควาย มาใส่ไว้ 5 ปี 10 ปี ก็ยังงามแต่ปุ๋ยเคมีใส่แล้วไม่คุ้มค่า ฟางข้าวเมื่อเสร็จจากการเก็บเกี่ยวแล้ว อย่าจุดไฟเผา ให้เอารด โลกกลมเมื่อเน่าให้เป็นปุ๋ยต่อไป ข้าวจะงามและไม่เป็น โรค

คุณเปียพร คล้ายสุบรรณ เกษตรกรผู้มีความรู้ในด้านการใช้น้ำหมัก กล่าวว่า การใช้น้ำหมักในเริ่มแรกยังใช้เคมีผสมอยู่ เพราะเปลี่ยนทันทีไม่ได้ แม้จะได้ผลผลิตช้า แต่ที่ทำมา 3-4 ปีแล้ว เพื่อนบ้านข้างเคียงไม่มีใครทำด้วย แต่ก็คิดว่าในสมัยก่อน ปุ๋ยคอกปุ๋ยสดใช้สารชีวภาพ ทำไมเราจะปรับเปลี่ยนกลับไปใช้แบบนั้น ไม่ได้ มีพี่ชายเป็นเกษตรกรตำบล จึงมีที่ปรึกษาที่ดี

ที่ประชุมสรุปร่วมกันว่า หากในชุมชนมีตัวอย่างพวชาชาวบ้านทำการเกษตร และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ มีการพาเข้าร่วมประชุม อบรม แล้วนำมาสอนชาวบ้าน ก็จะสามารถทำได้ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมกล่าวว่า “แต่ปัญหาหลักของชุมชนในตอนนี้ก็คือ ในหมู่บ้านของเราเกษตรกรตำบล ไม่ค่อยได้เข้ามาดูแล อยากให้มีผู้ใหญ่เข้ามาให้การสนับสนุน”

ภาพรวมจากการลงพื้นที่เพื่อร่วมระดมความเห็นพบว่า คนในชุมชนมีความสนใจ และต้องการความรู้ เกษตรกรส่วนหนึ่งมีความรู้ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่กล้าที่จะลงมือทำ

เนื่องจากการขาดผู้นำ เพราะจากการประชุมระดมความเห็นเกษตรกรสนใจมาประชุม หากมีเจ้าหน้าที่รัฐมาส่งเสริม จะเพิ่มความน่าเชื่อถือ และกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการทำงาน

แผนภูมิที่ 4 แสดงแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกร อ. โกสุมพิสัย

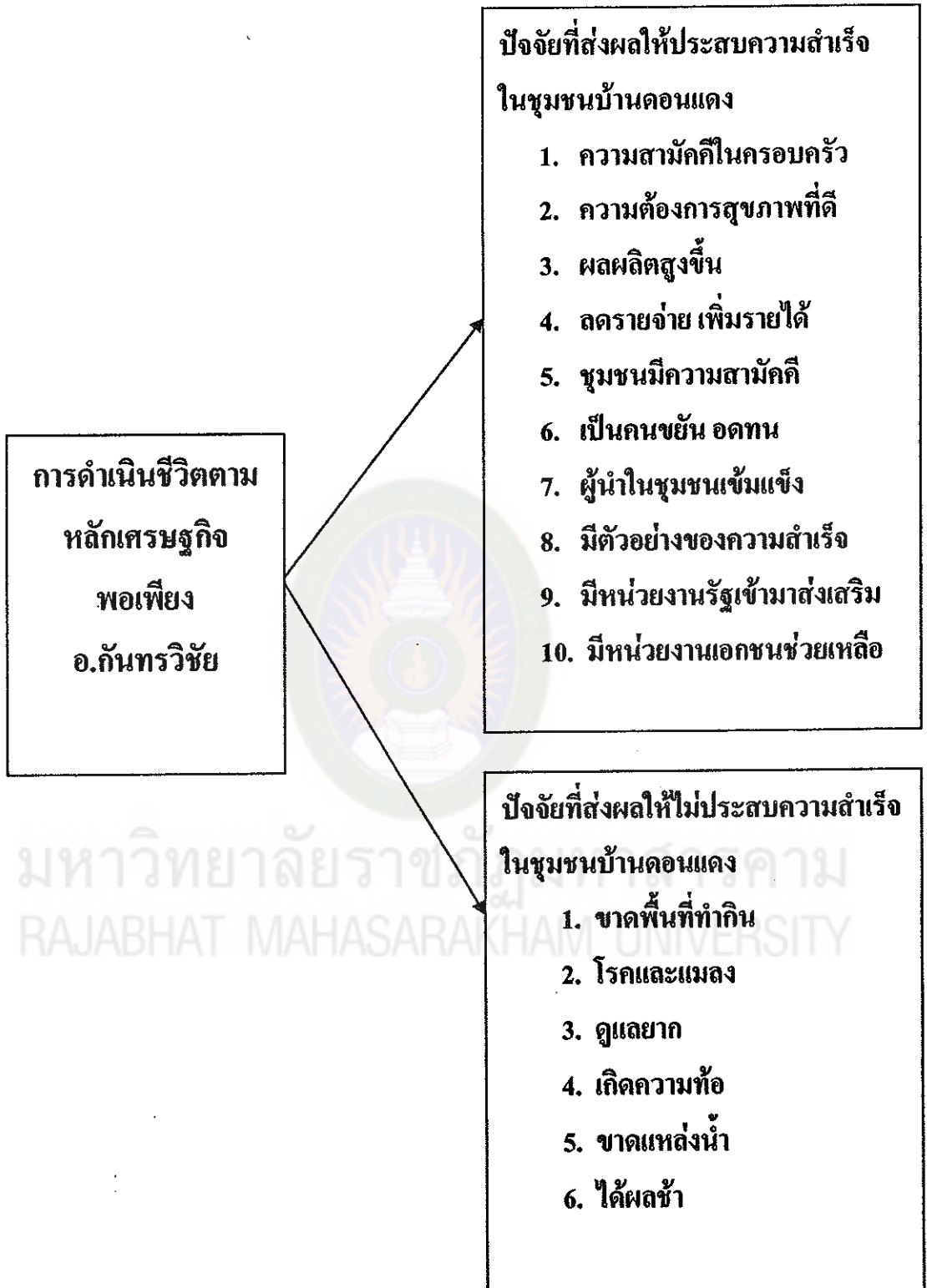
2. ผลการจัดประชุมระดมความเห็นเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือครอบครัวนายคำพันธ์ เหล่าวงษ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประชาชน หมู่ 2 บ้านคอนแดงใต้ ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 35 คน โดยนายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นวิทยากรการให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแบบของตนเอง

การประชุมครั้งนี้ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นที่ยอมรับของประชาม การดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นพยายามดำเนินชีวิตตามแบบอย่าง นายคำพันธ์ แม้แต่ผู้นำชุมชน คือ นายบัวเงิน ชม โครตร ผู้ใหญ่บ้านก็กล่าวว่า นายคำพันธ์ ได้เป็นแบบอย่างให้เห็นการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ดังนั้นตนเองเป็นผู้นำจึงต้องเริ่มทำการเกษตรแบบพอเพียง และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงหากผู้นำไม่ทำ ลูกบ้านก็ไม่ทำ

ผลการประชุมระดมความเห็นสรุปว่า

1. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ครอบครัวมีความสุข มีกิน มีอยู่ มีใช้ ไม่ต้องซื้อต้องหา
2. สุขภาพแข็งแรง เพราะปลอดภัยจากสารพิษ ไม่มีสารเคมีในพืชผักและได้อยู่ในที่ที่อากาศบริสุทธิ์
3. พื้นที่เมื่อใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยที่ทำเอง ไม่พึ่งปุ๋ยเคมี ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น
4. ครอบครัวอบอุ่น ไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ไม่มีปัญหาอบายมุขทุกชนิด
5. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีความขยันเป็นที่ตั้ง ถ้าไม่ขยันทำไม่ได้
6. เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการทำการเกษตรแบบพอเพียง ถ้ามีเงิน ไม่มีแรง ใจไม่รักก็ทำไม่ได้
7. ครอบครัวเป็นหัวใจสำคัญ เพราะถ้ามีคนในครอบครัวคัดค้านก็ทำไม่ได้ ต้องส่งเสริม และช่วยเหลือกัน
8. ผู้นำในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต หากผู้นำไม่ทำแล้วลูกบ้านก็จะไม่ทำ ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือครูที่อยู่ในหมู่บ้าน
9. ทำให้เกิดรายได้เพิ่ม และลดรายจ่าย
10. ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัย และเรียนรู้
11. ที่นาแล้ง และขาดพื้นที่ทำกิน ทำให้ประสบปัญหา

แผนภูมิที่ 5 แสดงแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกร อ.กันทรวิชัย

3. ผลการจัดประชุมระดมความเห็น เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระดับสังคม คือครอบครัวนายวิทยา พลพิมพ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้เข้าร่วมระดมความเห็นจาก หมู่ 9 และหมู่ 11 บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 44 คน โดยนายวิทยา พลพิมพ์ เป็นวิทยากรการให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแบบของตนเอง

เกษตรกรตำบลหนองโก ให้แนวคิดที่ว่า เคยคิดใหม่่ว่า เราจะสร้างรายได้ให้กับตัวเราไหม คิดที่จะลดเรื่อง รายจ่ายใหม่ ก่อนหน้านี้ที่เกษตรกรฯ เคยซื้อสลากใต้ดิน แล้วเลิกได้เพราะอยากเป็นแบบอย่างให้ประชาชน ในตอนเด็กมีประสบการณ์ที่ซุกสระแล้วกินน้ำได้ แต่มาเห็นสระที่ตำบลหนองโกกลับขาดแคลนแหล่งน้ำ อยากให้ชาวบ้านมีอยู่มีกิน อยากสอนชาวบ้านในเรื่องการปลูกพืชเพื่อไว้กิน มีพอยู่พอกิน ดังนี้

ลดรายจ่าย ถ้าได้มา 10 บาท อยากให้ใช้ 5 บาท เก็บ 5 บาท ค่อยวันจะปลูกอะไรและนำรายได้มาอย่างไร จะเก็บอะไรขายรายอาทิตย์ รายเดือนจะทำอะไร รายปีจะปลูกข้าวขายอย่างไร จึงจะมีพอยู่พอกินการเพิ่มผลผลิต เน้นการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปลอดภัยสารเคมี สารพิษ การเป็นอยู่ของชาวบ้าน อาศัยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนกันกิน ถ้าเหลือจากนั้นอาจจะขาย ไม่ใช่จะขายเพื่อเอาเงินอย่างเดียว แต่อาศัยความมีน้ำใจ การแบ่งปัน และหวังว่าส่วนนี้ จะกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต่อไป ให้ชาวบ้านนำไปปรับเพื่อจัดลำดับในการปลูกพืช

คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้จะต้องรู้จักวางแผน หารายได้ รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี

นายวิทยา พลพิมพ์ (เกษตรกร) กล่าวว่า เริ่มแรกผมมีหนี้สิน มากมาย คิดว่าทำอย่างไรจึงจะหายเป็นหนี้ พี่ชายโทรมาบอกว่าให้ไป ฝึกการทำเกษตรที่จังหวัดเชียงใหม่ เน้นทางปุ๋ยชีวภาพ ฝึกปลอดภัยสารพิษ คัดเลือกอย่างดี พอได้ความรู้กลับบ้าน นำเงินมาใช้หนี้หมด จึงคิดว่า จะจำลองในสิ่งที่ได้เคยเรียนรู้มาทำ พอเริ่มทำแล้วมีคนอื่นอยากรับประทานผักด้วย เพราะปลอดภัยสารพิษ จึงเกิดศูนย์การเรียนรู้ ที่แรกเป็น โครงการ ไร่นาสวนผสม และกลายมาเป็นเกษตรแบบพอเพียง ทำอย่างไรจึงจะมีพอยู่พอกิน พอมีพอยู่

การทำผักปลอดภัยต้องทำในที่บริสุทธิ์ ด้วยความรัก คำนึงถึงผู้บริโภค ประสพการณ์เอง ศึกษาเอง เรียนรู้เอง จึงจะรู้ เวลาที่ทำให้ดูอยากให้คนมาดู ไม่ใช่ไปพูดไปทั่ว โดยเน้นที่สุดคือการใช้ ปุ๋ยชีวภาพ ไม่มีใครเก่ง แต่เรียนรู้ด้วยตนเองได้จึงจะเก่ง เราต้องคอยพัฒนาตนเอง ให้ทันโลก

แปลงนาคืออาจารย์	ผสมผสานกับผู้รู้
ที่นี่ไม่มีครู	เรียนรู้ด้วยตนเอง
อุปสรรคของคน	คือ ความเกียจคร้าน

คำสอนของพี่ชาย สอนไว้ว่าการขึ้นบันไดอย่าเพิ่งก้าวไปขั้นที่แปด เดี่ยวก็พลัดตกได้ ต้องขึ้นจากขั้นที่หนึ่ง เราเป็นระดับรากหญ้า ทางเลือกมีหลายทางเดินอยู่กับตัวเราที่จะเลือกเอา ประสบการณ์ที่ผ่านมา พี่ชายสอนมามากมาย จนไม่สามารถที่จะอธิบายให้ฟังในวันเดียวได้ ถ้าสนใจเป็นพิเศษในเรื่องใดก็ตาม ให้สอบถามส่วนตัวได้ พร้อมทั้งจะแนะนำ ถ้าเกษตรกรอยากรู้จัก ให้มาสอบถามโดยไม่หวงความรู้ ไม่ว่าจะใคร ทั้งเรื่อง ผัก ข้าว การเลี้ยงปลา และเรื่องต่าง ๆ

เงินไม่สำคัญในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้เงินไปรดผัก รดน้ำต้นไม้ก็ไม่ได้ การทำเกษตรต้องทำด้วยใจ

นายพันธ์ มานะศรี (ประธานศูนย์การเรียนรู้ฯ) กล่าวว่า ในการทำเกษตร ทางเกษตรอำเภอบรบือ จะเน้นการใช้เคมีชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยชีวภาพ เป็นหลัก

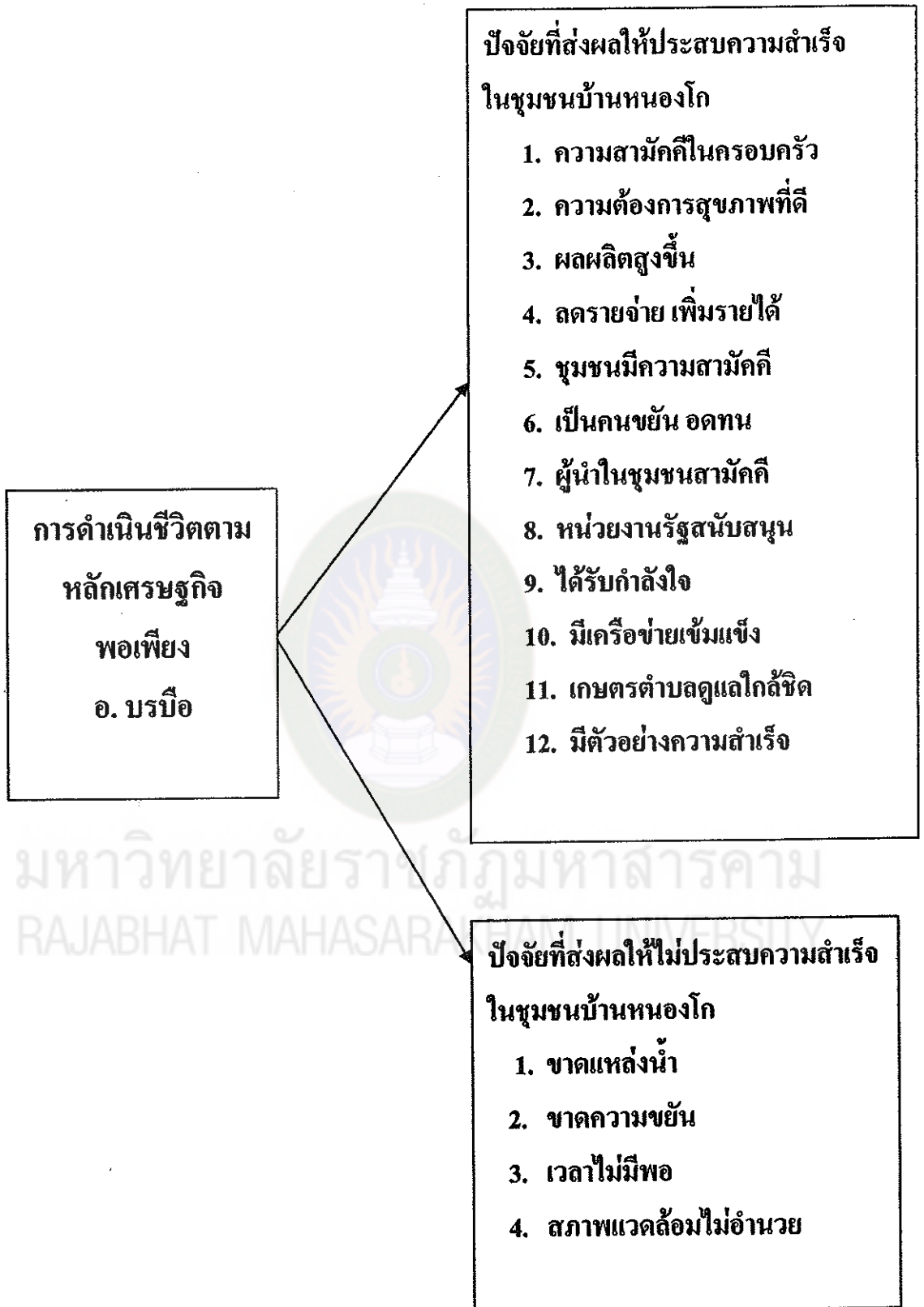
นายชาติ สุนทร (ผู้ใหญ่บ้านหนองโก หมู่ 9) กล่าวว่าเราทุกคน เป็นลูกชาวนา ทุกคน แต่ต่างที่การกระทำ การปลูกข้าว กข. 6 เป็นข้าวที่ทางเกษตรส่งเสริม ถ้าใช้ปุ๋ยเคมีเสี่ยงต่อผู้บริโภค การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เป็นผลดี ดังนี้

1. ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
2. เพิ่มผลผลิตให้เกษตรกร

เราเน้นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อสนองนโยบายของผู้ว่า CIO เราทุกคนที่เป็นชาวนาต้องให้ความสนใจ

นายเวทย์ เป็ยโพธิ์ (ผู้ใหญ่บ้านหนองโก หมู่ 3) กล่าวว่าสมัย 10 ปีก่อนที่ผ่านมา ชาวบ้านใช้ปุ๋ยเคมี แต่ปัจจุบันไปทุ่งนาไหนชาวบ้านจะหันมาใช้ น้ำหมักชีวภาพที่ทำขึ้นเองอยากให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพไปเรื่อยๆ เพราะได้ผลผลิตดี

สรุปปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6 แสดงแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกร อ.บรรพือ

จากการจัดประชุมระดมความเห็นเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระดับครอบครัว คือครอบครัวนาย ทวีชัย วรฤทธิ์ โดยจัดขึ้นในวันที่ 2 สิงหาคม 2549 ณ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 5 ตำบลโพนงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิจัย ผู้ช่วยวิจัย ครอบครัวเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก และสมาชิกในชุมชน รวม 21 คน ผลการประชุมพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านโพนงามคือความร่วมมือในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ความขยัน อดทน การศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านโพนงามคือขาดแหล่งน้ำ ขาดความขยัน เวลาไม่มีพอ หน่วยงานราชการไม่เข้ามาส่งเสริม ขาดกำลังใจ เห็นผลช้า คนในชุมชนไม่เห็นด้วย

ดำเนินการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประชาชน หมู่ 2 บ้านคอนแดงใต้ ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 35 คน โดยนายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นวิทยากรการให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแบบของตนเอง

การประชุมครั้งนี้ได้รับการสนใจเป็นอย่างมาก นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นที่ยอมรับของประชาคม การดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นพยายามดำเนินชีวิตตามแบบอย่าง นายคำพันธ์ แม้แต่ผู้นำชุมชน คือนายบัวเงิน ขมโคตร ผู้ใหญ่บ้านก็กล่าวว่า นายคำพันธ์ ได้เป็นแบบอย่างให้เห็นการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ดังนั้นตนเองเป็นผู้นำจึงต้องเริ่มทำการเกษตรแบบพอเพียง และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงหากผู้นำไม่ทำ ลูกบ้านก็ไม่ทำ

ผลการประชุมระดมความเห็นสรุปว่าการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ครอบครัวมีความสุข มีกิน มีอยู่ มีใช้ ไม่ต้องซื้อต้องหา สุขภาพแข็งแรง เพราะปลอดภัยจากสารพิษ ไม่มีสารเคมีในพืชผักและได้อยู่ในที่ที่อากาศบริสุทธิ์ พื้นที่เมื่อใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยที่ทำเองไม่พึ่งปุ๋ยเคมี ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ครอบครัวอบอุ่น ไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ไม่มีปัญหาอบายมุขทุกชนิด การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีความขยันเป็นที่ตั้ง ถ้าไม่ขยันทำไม่ได้ เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการทำการเกษตรแบบพอเพียง ถ้ามีเงิน ไม่มีแรง ใจไม่รักก็ทำไม่ได้ ครอบครัวเป็นหัวใจสำคัญ เพราะถ้ามีคนในครอบครัวคัดค้านก็ทำไม่ได้ ต้องส่งเสริม และช่วยเหลือกัน ผู้นำในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต หากผู้นำไม่ทำแล้วลูกบ้านก็จะไม่ทำ ไม่ว่าจะเป็นการกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือครูที่อยู่ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดรายได้เพิ่ม และลดรายจ่าย ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัย และเรียนรู้ ที่นาแล้ง และขาดพื้นที่ทำกิน ทำให้ประสบปัญหาปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านคอนแดง คือความสามัคคีในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชนมีความสามัคคี เป็นคนขยัน

อดทน ผู้นำในชุมชนเข้มแข็ง มีตัวอย่างของความสำเริง มีหน่วยงานรัฐเข้ามาส่งเสริม มีหน่วยงานเอกชนช่วยเหลือ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านคอนแดงคือขาดพื้นที่ทำกิน ไร้และแมลง ดูแลยาก เกิดความท้อ ขาดแหล่งน้ำ ไร้ผลซ้ำ

ผลการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้เข้าร่วมระดมความเห็นจาก หมู่ 9 และหมู่ 11 บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 44 คน โดยนายวิทยา พลพิมพ์ เป็นวิทยากรทำให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแบบของตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชุมชนบ้านหนองโก คือความสามัคคีในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชนมีความสามัคคี เป็นคนขยัน อดทน ผู้นำในชุมชนสามัคคี หน่วยงานรัฐสนับสนุน ได้รับกำลังใจ มีเครือข่ายเข้มแข็ง เกษตรตำบลดูแลใกล้ชิด มีตัวอย่างความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จในชุมชนบ้านหนองโก คือ ขาดแหล่งน้ำ ขาดความขยัน เวลาไม่มีพอ สภาพแวดล้อมไม่อำนวย

การออกแบบและขยาย

ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบ และขยาย ดังนี้

การประชุมระดมความเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

การประชุมระดมความเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่จากจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดนครพนม โดยจัด 3 วัน ผลการประชุมระดมความเห็นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การเกษตรพอเพียงและ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

ผลการประชุมปรากฏ ดังนี้

ระดับบุคคล

1. ไม่มีที่ดินทำกิน
2. ที่ดินทำกินน้อย
3. สภาพพื้นที่ (นาดอน นาหลุ่ม นาหอม)ไม่เหมาะสม

4. สภาพคนไม่เหมาะสม
5. นิยมทำการเกษตรแบบเดี่ยว
6. ขาดเงินทุน
7. ขาดความรู้
8. ขาดความเข้าใจ ยังยึดติดกับการทำการเกษตรแบบสมัยใหม่ (นิยมซื้อปุ๋ยสารเคมีจากร้านค้า)

9. เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างผู้ทำงานด้านภาคการเกษตรกับการทำงานภาคอุตสาหกรรม

10. ขาดความเชื่อมั่น
11. เกษตรกรมีหนี้สินมาก ไม่มีความพร้อมในการทำการเกษตรพอเพียง
12. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ในด้านการดำเนินงาน
13. ไม่มีตลาดรองรับ
14. สินค้าไม่มีคุณภาพและไม่มีมาตรฐาน
15. สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม
16. อิทธิพลความเจริญก้าวหน้ากว้างกว่าเทคโนโลยี
17. ขาดแรงจูงใจ
18. ทางราชการไม่ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
19. ต้นทุนในการผลิตสูง
20. คิดว่ารายได้ของผลผลิตที่ทำ ไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ
21. เกษตรกรขาดความเข้าใจในการทำรายรับ รายจ่าย
22. ขาดการประชาสัมพันธ์

ระดับชุมชน

1. ขาดการรวมกลุ่ม
2. ต้นทุนการผลิตสูง
3. ขาดตัวอย่างความสำเร็จ

ระดับสังคม ประเทศ โลก

1. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐบาล อย่างจริงจัง (ส่วนใหญ่สนับสนุนเฉพาะช่วงเวลาของโครงการ)

2. ขาดตลาดรองรับสินค้าด้านเกษตรพอเพียง
3. ขาดการประกันราคา
4. สินค้าไม่ได้รับรองมาตรฐาน

แนวทางการแก้ไข

1. ให้งบประมาณในการสนับสนุน ไม่ว่าจะในระดับบุคคล ที่รวมกันเป็นกลุ่ม อาชีพหรือระดับชุมชน (ต้องเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจในการทำ ไม่ใช่การจับมือทำ)
2. หาดตลาดรองรับ จัดจุดสาธิต
3. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ในการทำการเกษตรแบบพอเพียง
4. จัดอบรม และฝึกอาชีพเฉพาะด้าน
5. ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
6. สร้างความมั่นใจ และให้กำลังใจ “ความมั่นใจจะนำไปสู่ความสำเร็จของเกษตรกร”
7. ส่งเสริมให้เกิดการออม
8. จัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน
9. ใช้หลัก บวร (บ้าน : ชุมชน, วัด และหน่วยงานราชการ) ในการประสานความร่วมมือ
10. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบพอเพียง (ให้แปลงนามีที่อยู่อาศัย น้ำ พืชผัก นา และเลี้ยงสัตว์)
11. ทาง อบต. ได้เสนอ โครงการจากภาครัฐและเอกชน เช่น ขอรับการสนับสนุนเงินทุน การจัดตั้งกลุ่มออมเงิน อบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงาน รณรงค์ทำความเข้าใจ จัดหาตลาด
12. หน่วยงานของรัฐต้องเข้ามาสนับสนุน
13. เปลี่ยนแนวทางการทำเกษตร ให้เหมาะสมกับพื้นที่
14. ส่งเสริมในการยึดมั่น ในคำสอนของศาสนา
15. ให้ความรู้เรื่องทฤษฎีใหม่ต้องการที่ดินแหล่งน้ำอย่างเหมาะสม
16. ส่งเสริมอบรม
17. จัดสร้างศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นศูนย์ตัวอย่าง
18. ตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับตำบล
19. ให้ประชาชนมีอาชีพเสริม
20. จัดทัศนศึกษาดูงาน

21. ติดตามและประเมินผลว่าจ้างประมาณไปใช้ตามวัตถุประสงค์
22. เทศบาลจะเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับเอกชน
23. เทศบาลจัดหาเอกสารหรือสิ่งที่ขาดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดแก่ อบต.
24. จัดหาวิทยากรให้แก่ อบต. ให้เข้าใจต่อการประกอบอาชีพ

การประชุมภาคีเกษตรกรในชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเพื่อนำไปสู่โอกาสการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

ผู้วิจัยได้จัด ประชุมภาคีเกษตรกรในชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเพื่อนำไปสู่โอกาสการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในวันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2549 ณ แปลงศูนย์การเรียนรู้บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีกลุ่มเกษตรกรของทั้ง 3 ระดับ คือจาก อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอกันทรวิชัย อำเภอบรบือ และเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมประชุม รวมถึงผู้นำชุมชนในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักวิชาการ ร่วมประชุมรวมจำนวน 66 คน ผลการประชุมปรากฏ ดังนี้

1. ปัญหาหลักของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีภาระหนี้สินจำนวนมาก ทำให้ต้องดิ้นรนขวนขวายในการประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องการมีรายได้รายวันในการใช้จ่าย และใช้หนี้ การดำเนินชีวิตในลักษณะเกษตรพอเพียงเห็นผลผลิตที่เกิดขึ้นช้า ต้องอาศัยความขยันอดทน ทำให้เกษตรกรเกิดความท้อ แนวทางแก้ไข คือการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อลดภาระหนี้สิน และมีรายได้สำหรับเป็นรายจ่ายรายวัน เมื่อศึกษาถึงรายจ่ายรายวันพบว่า ส่วนใหญ่จะจ่ายเงินให้ลูก ไปโรงเรียน เงินฉาปนกิจสงเคราะห์ เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เงินกู้ต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ซื้อมือถือ ซื้อมอเตอร์ไซด์ (ส่วนใหญ่เป็นเครื่องปรุงรสอาหาร) หากมีการส่งเสริมอาชีพเสริมในระยะแรกในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร คือการทำเกษตรแบบพอเพียงแล้วจะทำให้เกษตรกรมีกำลังใจ

2. ปัญหาการขาดแหล่งน้ำ เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดมหาสารคาม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบพอเพียงจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน ไม่มีเงินลงทุนในการขุดสระน้ำ และพื้นที่ส่วนใหญ่จะแห้งแล้ง แนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้มีแหล่งน้ำในชุมชน เกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาทั้ง 3 ระดับกล่าวว่า “หากมีความขยันเราก็จะมีน้ำ” เนื่องจากเกษตรกรทั้ง 3 ระดับขุดสระเอง เริ่มขุดวันละนิด เอาดินในสระมาถมที่ ทำเป็นแปลงผัก ถมที่ปลูกบ้าน “เมื่อทำทุกวัน ๆ ก็จะมีสระ ไม่ต้องรอหน่วยงานรัฐ หาก

เราพึ่งตนเองได้แล้ว เราก็จะมีความสุข” เกษตรกรอำเภอกันทรวิชัยกล่าว ดังนั้นปัญหาการขาดแหล่งน้ำ จึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญ หากเกษตรกรมีแหล่งน้ำก็จะมีกำลังใจ

3. ปัญหาด้านดิน ดินในจังหวัดมหาสารคามส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ และบางพื้นที่เป็นดินเค็ม ทำให้ปลูกพืชไม่ได้ แนวทางการแก้ปัญหา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงพันธุ์พืชสำหรับดินเค็มและนำไปส่งเสริมให้กับเกษตรกร

4. ปัญหาการใช้สารเคมีในแปลงเกษตร เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทุกคน เป็นผู้ที่ไม่ใช้สารเคมีในแปลงเกษตร ส่วนสมาชิกกลุ่มเครือข่ายภาคี ก็มีรูปแบบที่อยู่ ในชั้น ลด ละ เลิก สารเคมีในแปลงเกษตร เกษตรกรทุกคนต้องการคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องการบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัย แต่ที่บางคนยังต้องใช้สารเคมีเนื่องจากเห็นผลเร็ว และขาดความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการทำสารไล่แมลงด้วยตนเอง แนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรในการทำปุ๋ยที่ผลิตขึ้นเอง และสารไล่แมลง โดยเฉพาะเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว ต้องเริ่มจากครอบครัว เพื่อขยายสู่ชุมชน และสังคม และเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน และสังคม ต้องมีตัวอย่างการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารไล่แมลงจากพืชพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับ การทำน้ำส้มควันไม้ ให้กับเกษตรกร และลงทุนทำเตาผลิตน้ำส้มควันไม้ ให้กับเกษตรกรระดับชุมชน เพื่อขยายผลให้ชุมชนและสังคมต่อไป

ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่ประชุมสรุปว่าไม่ใช่ปัญหาหลัก

จากผลการระดมความเห็นดังกล่าวผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือการได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ เพราะเกษตรกรยังมีความเชื่อว่าการที่มีหน่วยงานรัฐ ไปเยี่ยมเยียน ไปชมเชยในสิ่งที่เขาทำ ทำให้เขาได้รับกำลังใจ และได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา บางครั้งการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพา มาสู่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่สวนทางกับคนในชุมชนและสังคม จากเคยทำงานภาคอุตสาหกรรม ต้องมาทำการเกษตร จากเคยมีรายได้รายวันทุกวัน ต้องรอผลผลิตเพื่อค้าขาย ดังนั้นหน่วยงานรัฐต้องไปส่งเสริมความรู้และให้กำลังใจ

นอกจากนี้ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการวิจัยคือ การสร้างตัวอย่างของความสำเร็จ หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แบบเกษตรพอเพียง ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่จะคอยชี้แนะแนวทาง เกิดกระบวนการรวมกลุ่ม

เมื่อรวมทั้ง 2 ปัจจัยคือการมีตัวอย่าง และได้รับความรู้ และกำลังใจจากหน่วยงานรัฐแล้ว จะทำให้การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

การวิเคราะห์และเรียนรู้

จากการศึกษา พัฒนาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกรพบว่า เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 13 อำเภอ เป็นเกษตรกรที่ ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับ ครอบครัว 6 อำเภอ ระดับชุมชน 5 อำเภอ และระดับ สังคม 2 อำเภอ เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกแต่ละระดับคือ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือครอบครัวนาย ทวีชัย วรฤทธิ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือครอบครัว นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงระดับสังคม คือครอบครัวนายวิทยา พลพิมพ์

จากการจัดประชุมระดมความเห็นเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระดับครอบครัว คือครอบครัวนาย ทวีชัย วรฤทธิ โดยจัดขึ้นในวันที่ 2 สิงหาคม 2549 ณ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 5 ต. โพนงาม อ. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิจัย ผู้ช่วย วิจัย ครอบครัวเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก และสมาชิกในชุมชน รวม 21 คน ผลการประชุมพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้าน โพนงามคือความร่วมมือในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ความขยัน อดทน การศึกษาหา ความรู้อยู่เสมอ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้าน โพนงามคือ ขาดแหล่งน้ำ ขาดความขยัน เวลาไม่มีพอ หน่วยงานราชการไม่เข้ามาส่งเสริม ขาดกำลังใจ เห็นผลช้า คนใน ชุมชนไม่เห็นด้วย

ดำเนินการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง โดยมีประชาชน หมู่ 2 บ้านคอนแดงใต้ ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 35 คน โดยนายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นวิทยากรการให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตาม แบบของตนเอง

การประชุมครั้งนี้ได้รับการสนใจเป็นอย่างมาก นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ เป็นที่ยอมรับของ ประชาคม การดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นพยายามดำเนินชีวิตตามแบบอย่าง นายคำพันธ์ แม้แต่ผู้นำชุมชน คือนายบัวเงิน ขม โคตร ผู้ใหญ่บ้านก็กล่าวว่า นายคำพันธ์ ได้เป็นแบบอย่างให้เห็น การดำเนินชีวิตที่มีความสุข ดังนั้นตนเองเป็นผู้นำจึงต้องเริ่มทำการเกษตรแบบพอเพียง และใช้ชีวิต อย่างพอเพียงหากผู้นำไม่ทำ ลูกบ้านก็ไม่ทำ

ผลการประชุมระดมความเห็นสรุปว่าการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ ครอบครัวมีความสุข มีกิน มีอยู่ มีใช้ ไม่ต้องซื้อต้องหา สุขภาพแข็งแรง เพราะปลอดภัยจากสารพิษ ไม่มีสารเคมีในพืชผักและได้อยู่ในที่ที่อากาศบริสุทธิ์ พื้นที่เมื่อใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยที่ทำเอง

ไม่พึ่งปุ๋ยเคมี ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ครอบครัวอบอุ่น ไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ไม่มีปัญหาอบายมุขทุกชนิด การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีความขยันเป็นที่ตั้ง ถ้าไม่ขยันทำไม่ได้ เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการทำการเกษตรแบบพอเพียง ถ้ามีเงิน ไม่มีแรง ใจไม่รักก็ทำไม่ได้ ครอบครัวเป็นหัวใจสำคัญ เพราะถ้ามีคนในครอบครัวคัดค้านก็ทำไม่ได้ ต้องส่งเสริม และช่วยเหลือกัน ผู้นำในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต หากผู้นำไม่ทำแล้วลูกบ้านก็จะไม่ทำ ไม่ว่าจะเป็นการนำ ผู้ใหญ่บ้าน หรือครูที่อยู่ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดรายได้เพิ่ม และลดรายจ่าย ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัย และเรียนรู้ ที่น่าเล็ง และขาดพื้นที่ทำกิน ทำให้ประสบปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านดอนแดง คือความสามัคคีในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชนมีความสามัคคี เป็นคนขยันอดทน ผู้นำในชุมชนเข้มแข็ง มีตัวอย่างของความสำเร็จ มีหน่วยงานรัฐเข้ามาส่งเสริม มีหน่วยงานเอกชนช่วยเหลือ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จ ในชุมชนบ้านดอนแดงคือขาดพื้นที่ทำกิน โรคและแมลง ดูแลยาก เกิดความท้อ ขาดแหล่งน้ำ ได้ผลช้า

ผลการจัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้เข้าร่วมระดมความเห็นจาก หมู่ 9 และหมู่ 11 บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 44 คน โดยนายวิทยา พลพิมพ์ เป็นวิทยากรทำให้ความเห็นในการดำเนินชีวิตตามแบบของตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชุมชนบ้านหนองโก คือความสามัคคีในครอบครัว ความต้องการสุขภาพที่ดี ผลผลิตสูงขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชนมีความสามัคคี เป็นคนขยัน อดทน ผู้นำในชุมชนสามัคคี หน่วยงานรัฐสนับสนุน ได้รับกำลังใจ มีเครือข่ายเข้มแข็ง เกษตรตำบลดูแลใกล้ชิด มีตัวอย่างความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จในชุมชนบ้านหนองโก คือ ขาดแหล่งน้ำ ขาดความขยัน เวลาไม่มีพอ สภาพแวดล้อมไม่อำนวย

ผลการจัดเวทีประชุมเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่จากจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดนครพนม โดยจัด 3 วัน ผลการประชุมระดมความเห็นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การเกษตรพอเพียงและ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ผลการประชุมปรากฏดังนี้ ระดับบุคคล คือไม่มีที่ดินทำกิน ที่ดินทำกินน้อย สภาพพื้นที่ (นาดอน นาตุ่ม นาหอม) ไม่เหมาะสม สภาพดินไม่เหมาะสม นิยมทำการเกษตรแบบเดี่ยว ขาดเงินทุน ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ ยังยึดติดกับการทำการเกษตรแบบสมัยใหม่ (นิยมซื้อปุ๋ย สารเคมี จากร้านค้า) เกิดข้อเปรียบเทียบ ระหว่างผู้ทำงานด้านภาคการเกษตรกับการทำงานภาคอุตสาหกรรม ขาดความเชื่อมั่น เกษตรกรมีหนี้สินมาก ไม่มีความพร้อมในการทำการเกษตรพอเพียง ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการดำเนินงาน ไม่มีตลาดรองรับ สินค้า

ไม่มีคุณภาพและไม่มีความรู้ สภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม อิทธิพลความเจริญก้าวหน้ากว่าเทคโนโลยี ขาดแรงจูงใจ ทางราชการไม่ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ดันทุนในการผลิตสูง คิดว่ารายได้ของผลผลิตที่ทำไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ เกษตรกรขาดความเข้าใจในการทำรายรับ รายจ่าย ขาดการประชาสัมพันธ์ ระดับชุมชน คือ ขาดการรวมกลุ่ม ดันทุนการผลิตสูง ขาดตัวอย่างความสำเร็จระดับสังคม ประเทศ โลก คือ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐบาล อย่างจริงจัง (ส่วนใหญ่สนับสนุนเฉพาะช่วงเวลาของโครงการ) ขาดตลาดรองรับสินค้าด้านเกษตรพอเพียง ขาดการประกันราคาสินค้าไม่ได้รับรองมาตรฐาน แนวทางการแก้ไข ให้งบประมาณในการสนับสนุน ไม่ว่าจะในระดับบุคคล ที่รวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ หรือระดับชุมชน (ต้องเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจในการทำ ไม่ใช่การจับมือทำ) หาดตลาดรองรับ จัดจุดสาธิต ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ในการทำการเกษตรแบบพอเพียง จัดอบรม และฝึกอาชีพเฉพาะด้าน ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจ และให้กำลังใจ “ความมั่นใจจะนำไปสู่ความสำเร็จของเกษตรกร” ส่งเสริมให้เกิดการออม จัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ใช้หลัก บวร (บ้าน : ชุมชน, วัด และหน่วยงานราชการ) ในการประสานความร่วมมือ ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบพอเพียง (ให้แปลงนามีที่อยู่อาศัย น้ำ พืชผัก นา และเลี้ยงสัตว์) ทาง อบต. ได้เสนอโครงการจากภาครัฐและเอกชน เช่น ขอรับการสนับสนุนเงินทุน การจัดตั้งกลุ่มออมเงิน อบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงาน รมรงค์ทำ ความเข้าใจ จัดหาตลาด หน่วยงานของรัฐต้องเข้ามาสนับสนุน เปลี่ยนแนวทางการทำเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมในการยึดมั่นในคำสอนของศาสนา ให้ความรู้เรื่องทฤษฎีใหม่ต้องการที่ดินแหล่งน้ำอย่างเหมาะสม ส่งเสริมอบรม จัดสร้างศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นศูนย์ตัวอย่าง ตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับตำบล ให้ประชาชนมีอาชีพเสริม จัดทัศนศึกษาดูงาน ติดตามและประเมินผลว่าน่างบประมาณ ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ เทศบาลจะเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับเอกชน เทศบาลจัดหาเอกสารหรือสิ่งทีขาดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดแก่ อบต. จัดหาวิทยากรให้แก่ อบต. ให้เข้าใจต่อการประกอบอาชีพ

ผลการจัดประชุมภาคีเกษตรกรในชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเพื่อนำไปสู่โอกาสการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในวันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2549 ณ แปลงศูนย์การเรียนรู้บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีกลุ่มเกษตรกรของทั้ง 3 ระดับ คือจาก อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอกันทรวิชัย อำเภอบรบือ และเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมประชุม รวมถึงผู้นำชุมชนในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักวิชาการ ร่วมประชุมรวมจำนวน 66 คน ผลการประชุมพบว่า ปัญหาหลักของเกษตรกรในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีภาระหนี้สินจำนวนมาก ทำให้ต้องดิ้นรน ขวนขวายในการประกอบอาชีพภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องการมีรายได้รายวันในการใช้จ่าย

และใช้หนี้ การดำเนินชีวิตในลักษณะเกษตรพอเพียง เห็นผลผลิตที่เกิดขึ้นช้า ต้องอาศัยความขยันอดทน ทำให้เกษตรกรเกิดความท้อ แนวทางแก้ไข คือการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อลดภาระหนี้สิน และมีรายได้สำหรับเป็นรายจ่ายรายวัน เมื่อศึกษาถึงรายจ่ายรายวันพบว่า ส่วนใหญ่จะจ่ายเงินให้บุตรไปโรงเรียน เงินฉาปนกิจสงเคราะห์ เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เงินกู้ต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ซ็อนูย ซ็องเครื่องบริโภค (ส่วนใหญ่เป็นเครื่องปรุงรสอาหาร) หากมีการส่งเสริมอาชีพเสริมในระยะแรกในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร คือการทำเกษตรแบบพอเพียงแล้ว จะทำให้เกษตรกรมีกำลังใจ ปัญหาการขาดแหล่งน้ำ เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดมหาสารคาม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบพอเพียงจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน ไม่มีเงินลงทุนในการขุดสระน้ำ และพื้นที่ส่วนใหญ่จะแห้งแล้ง แนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้มีแหล่งน้ำในชุมชน เกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาทั้ง 3 ระดับกล่าวว่า “หากมีความขยันเราก็จะมีน้ำ” เนื่องจากเกษตรกรทั้ง 3 ระดับขุดสระเอง เริ่มขุดวันละนิด เอาดินในสระมาถมที่ ทำเป็นแปลงผัก ถมที่ปลูกบ้าน “เมื่อทำทุกวัน ๆ ก็จะมีสระไม่ต้องรอหน่วยงานรัฐ หากเราพึ่งตนเองได้แล้ว เราก็จะมีความสุข” เกษตรกรอำเภอกันทรวิชัยกล่าว ดังนั้นปัญหาการขาดแหล่งน้ำ จึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญ หากเกษตรกรมีแหล่งน้ำก็จะมีกำลังใจ ปัญหาด้านดิน ดินในจังหวัดมหาสารคามส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ และบางพื้นที่เป็นดินเค็ม ทำให้ปลูกพืชไม่ได้ แนวทางการแก้ปัญหา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงพันธุ์พืชสำหรับดินเค็มและนำไปส่งเสริมให้กับเกษตรกร ปัญหาการใช้สารเคมีในแปลงเกษตร เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทุกคน เป็นผู้ที่ไม่ใช้สารเคมีในแปลงเกษตร ส่วนสมาชิกกลุ่มเครือข่ายภาคี ก็มีรูปแบบที่อยู่ในขั้น ลด ละ เลิก สารเคมีในแปลงเกษตร เกษตรกรทุกคนต้องการคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องการบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัย แต่ที่บางคนยังต้องใช้สารเคมีเนื่องจากเห็นผลเร็ว และขาดความรู้เรื่องการใช้อย่างปลอดภัย และการทำสารไล่แมลงด้วยตนเอง แนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกร ในการทำปุ๋ยที่ผลิตขึ้นเอง และสารไล่แมลง โดยเฉพาะเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว ต้องเริ่มจากครอบครัว เพื่อขยายสู่ชุมชน และสังคม และเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน และสังคม ต้องมีตัวอย่างการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารไล่แมลงจากพืชพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับ การทำน้ำส้มควันไม้ ให้กับเกษตรกร และลงทุนทำเตาผลิตน้ำส้มควันไม้ให้กับเกษตรกรระดับชุมชน เพื่อขยายผลให้ชุมชนและสังคมต่อไป ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่ประจักษ์สรุปว่าไม่ใช่ปัญหาหลัก

จากผลการระดมความเห็นดังกล่าวผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือการได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ

เพราะเกษตรกรยังมีความเชื่อว่าการที่มีหน่วยงานรัฐไปเยี่ยมชมเยือน ไปชมเชยในสิ่งที่เขาทำ ทำให้เขาได้รับกำลังใจ และได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา บางครั้งการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ มาสู่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่สวนทางกับคนในชุมชนและสังคม จากเคยทำงานภาคอุตสาหกรรม ต้องมาทำการเกษตร จากเคยมีรายไ้รายวันทุกวัน ต้องรอผลผลิตเพื่อค้าขาย ดังนั้นหน่วยงานรัฐต้องไปส่งเสริมความรู้และให้กำลังใจ

นอกจากนี้ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ค้นพบจากการวิจัยคือ การสร้างตัวอย่างของความสำเร็จ หากมีคนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แบบเกษตรพอเพียง ประสบความสำเร็จแล้ว ก็จะทำให้คนในชุมชนทำตามแบบอย่าง มีตัวอย่างที่จะคอยชี้แนะแนวทาง เกิดกระบวนการรวมกลุ่ม

เมื่อรวมทั้ง 2 ปัจจัยคือการมีตัวอย่าง และได้รับความรู้ และกำลังใจจากหน่วยงานรัฐแล้ว จะทำให้การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY